

Рівненський державний гуманітарний університет
Наукова бібліотека
Кафедра бібліотекознавства і бібліографії
Кафедра культурології

***БІБЛІОТЕКА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО
ЗАКЛАДУ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ
ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ:
ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ***

*Збірник матеріалів науково-практичної
конференції, присвяченої 65-річчю заснування
Наукової бібліотеки РДГУ 28 серпня 2009 р.*

Рівне-2009

УДК 027.7(477)
ББК 78.34(4Укр)
Б 59

Бібліотека вищого навчального закладу в умовах реформування вищої освіти України: досвід та перспективи [Текст]: зб. матеріалів наук.-практ. конф., присвяченої 65-річчю заснування Наукової бібліотеки РДГУ, 28 серп. 2009 р. / за ред.: С.Н. Грипич, Г.П. Семенюк. – Рівне: РДГУ, 2009. – 96 с.

Відповідальний за випуск:

Грипич С.Н. –
директор Наукової бібліотеки РДГУ

Рецензенти:

Кметь В.Ф. –
директор Наукової бібліотеки Львівського
Національного університету ім. І.Франка, голова
методичного об'єднання бібліотек ВНЗ Західного
регіону України, кандидат історичних наук, доцент

Жук В.М. –
зав. кафедри бібліотекознавства і бібліографії
Рівненського державного гуманітарного
університету, кандидат педагогічних наук, доцент

Збірник складений на основі матеріалів науково-практичної конференції, присвяченої 65-річчю заснування Наукової бібліотеки РДГУ. До нього увійшли тексти доповідей, в яких висвітлено різноаспектну діяльність університетської бібліотеки на сучасному етапі та окреслені перспективи на майбутнє.

Затверджено до друку науково-методичною радою РДГУ,
протокол № 4 від 21 травня 2009 р.

*Наукова бібліотека РДГУ
м. Рівне, вул. Остафова, 31*

УДК: 025.5:378

Л.В. КОВАЛЬЧУК

головний бібліотекар Наукової бібліотеки
Рівненського державного гуманітарного
університету

**ІНФОРМАЦІЙНЕ
ОБСЛУГОВУВАННЯ – ВАЖЛИВА
СКЛADOVA ДІЯЛЬНОСТІ
БІБЛІОТЕКИ ВНЗ**

Резюме. У статті аналізуються форми, методи та засоби інформаційного обслуговування різних категорій користувачів Наукової бібліотеки РДГУ.

Ключові слова: інформаційне обслуговування, виставки літератури, огляди літератури, “День інформації”, “День кафедри”, бібліографічні покажчики, інформаційна культура, ДЗК, ВРІ.

Сучасна університетська бібліотека посідає важливе місце в науковій, освітній, інформаційній та культурній інфраструктурі ВНЗ.

Наукова бібліотека Рівненського державного гуманітарного університету (РДГУ) є одним із провідних підрозділів університету, що сприяє вирішенню завдань інформаційного забезпечення наукового й навчального процесів, підвищенню культурного рівня студентів.

Вона бере активну участь у всіх перетвореннях, що відбуваються в університеті, швидко відгукується на вимоги часу. У результаті збільшується її фонд, розширюється репертуар пропонованих читачам послуг, удосконалюється організація доступу до інформації в зручній для читача формі.

Одним із пріоритетних напрямів нашої роботи є розширення інформаційно-бібліографічного сервісу для забезпечення якісного та оперативного інформування користувачів з питань педагогіки та психології. Наукова бібліотека РДГУ є інформаційним центром цього спрямування, оскільки до складу нашого університету виходить Інститут педагогіки та психології.

Повнота одержання інформаційних послуг відповідно до потреб забезпечується, насамперед, якісною організацією комплектування фонду бібліотеки на традиційних та електронних носіях, що відповідає профілю університету, добре сформованому довідковому апарату

бібліотеки (фонду ДБВ та системи каталогів і картотек), сучасним комп'ютерним технологіям. Організація та використання електронного каталогу (ЕК), бібліографічних баз даних та повнотекстової бази даних “Консультант” дозволили бібліотеці перейти на якісно новий рівень обслуговування, який дає можливість задовольнити найрізноманітніші запити користувачів. Наше завдання на сьогодні – максимально полегшити пошук необхідної інформації, донести її до читачів. Адже позитивний результат наданих послуг визначається не лише повнотою інформації, а й точністю та оперативністю.

Інформаційне обслуговування різних категорій користувачів університету – важлива складова діяльності Наукової бібліотеки РДГУ.

Відповідно до профілю університету Науковою бібліотекою РДГУ ведеться масове, групове та індивідуальне інформування користувачів за багатьма напрямками, з використанням різних форм і методів бібліотечного обслуговування.

Важливий аспект в інформаційній діяльності нашої бібліотеки – системне і своєчасне повідомлення читачів про нові надходження. З цією метою, традиційно (за мірою надходження літератури), в рамках “Днів інформації”, організовуються виставки-перегляди нових надходжень літератури. Виставки новинок літератури озвучуються, шляхом проведення коротких інформаційних оглядів літератури.

Оперативною формою інформаційної роботи й популяризації фонду є тематичні виставки літератури на допомогу навчальному процесу та з актуальних питань сьогодення, які організовуються різними структурними підрозділами нашої бібліотеки. Наприклад :

1. “Виховання й соціалізація особистості: завдання й можливості”;
2. “Психологічні особливості формування особистості в сучасному суспільстві”;
3. “Інтерактивні технології в особистісно зорієнтованій освіті”;
4. “Майбутнім вчителям музики” (навчальна та навчально-методична література);
5. “Економічні системи суспільства з погляду сьогодення” та ін.

Про дієвість цих виставок як інформаційного джерела свідчить значна кількість відвідувачів та книговидача. Такі виставки користуються популярністю як у викладачів, так і в студентів. Адже їх перевага – наочність, оперативність, можливість безпосереднього ознайомлення з літературою.

Бібліотека, здійснюючи інформаційну підтримку навчально-виховного процесу, проводить різноманітні бібліографічні огляди літератури на допомогу вивченню навчальних дисциплін. Серед них такі: “Методика психолого-педагогічного вивчення учня (вікова та

педагогічна психологія)”, “Міжнародне право”, “Організація та методика науково-дослідницької діяльності студентів”, “Не бійтесь заглянути у словник – це чистий яр, а не сумне провалля” (мовознавчі словники), “Історія України (найдавніші часи до XVII ст.)”, “Історія України (XVII ст. до сьогодення)”, “Загальна теорія політики”, “Соціологія в науці та суспільстві”, “Культура слова (Стилістика. Ділове мовлення)”, “Літературні подорожі” (по сторінках літературно-художніх журналів), “Корифеї вітчизняної та світової психології” та ін.

На ефективне забезпечення навчально-виховного процесу спрямована і тісна співпраця бібліотеки з кафедрами університету. Оскільки фонди бібліотеки систематично поповнюються, - ми проводимо інформаційні огляди новинок літератури на засіданнях кафедр за їх спрямуванням. Це: “Новинки психолого-педагогічної літератури початкового навчання” (кафедра “Педагогіки початкового навчання”), “Новинки літератури з професійної педагогіки та трудового навчання”(на засіданнях кафедри “Професійної педагогіки та трудового навчання”) та ін.

Поглиблюючи групове диференційоване обслуговування користувачів, бібліотека втілює таку форму інформаційної роботи як “День бібліографії”. Наприклад, в рамках “Дня бібліографії” на кафедрі “Методики викладання української мови” проведено консультацію з правил оформлення списку використаних джерел до наукової роботи, згідно з ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 “Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання” та проведено огляд довідково-бібліографічних, інформаційних видань.

Щороку бібліотека планує та проводить “День факультету”, “День першокурсника”, під час яких організовуються виставки літератури за профілем факультету, огляди навчальної та навчально-методичної літератури, періодичних та інформаційних видань, проводяться консультації з опанування навичок користування послугами бібліотеки, раціонального пошуку інформації. Найчастіше такі заходи організовуються на замовлення психолого-природничого факультету.

На базі нашого університету щороку проходять науково-практичні конференції, семінари. Бібліотека бере в них активну участь і організовує інформаційний супровід цих заходів (виставки відповідно до тематики заходу, виставки-перегляди наукових праць викладачів РДГУ та ін.).

Однак найбільш успішно і повно інформування про бібліотечні ресурси здійснюється в ході комплексних заходів – Днів кафедр. Програма кожного такого заходу узгоджується із завідувачами кафедр і має сталу типову структуру: виставка навчально-методичної літератури з

актуальних проблем кафедри, новинок літератури та навчально-методичних посібників, маловикористовуваної літератури; обговорення питань комплектування фонду бібліотеки з профілю кафедри; рекомендації щодо списання застарілої за змістом літератури з навчальних дисциплін кафедри; огляди публікацій періодичних видань за проблемами діяльності кафедри; огляд довідково-бібліографічних та інформаційних видань на допомогу навчальному процесу та науковій роботі; консультації з оформлення списків використаної літератури до дипломних, курсових, магістерських та інших робіт.

Дні кафедри дозволяють підвищити інформаційну культуру спеціалістів ВНЗ (особливо молодих науковців), збагатити їх інформацією для наукової роботи, а також представити репертуар інформаційно-бібліотечних послуг для подальшого розповсюдження інформації через кафедри потенційним користувачам - студентам.

Така форма інформаційного обслуговування, як “День кафедри” сприяє подальшому вдосконаленню інформаційно-бібліографічної діяльності всього колективу бібліотеки, позитивно впливає на подальше комплектування та докомплектування фонду, вдосконаленню якості обслуговування користувачів.

В інформаційному сервісі нашої бібліотеки значне місце займають підготовка і видання власної бібліографічної продукції. Бібліотека накопичила чималий досвід зі створення бібліографічних покажчиків літератури та рекомендаційних списків літератури. Наявна у фондах нашої бібліотеки література, а також нові надходження, відображаються у науково-допоміжних та рекомендаційних покажчиках і списках літератури з актуальних питань для забезпечення навчального процесу й наукової роботи в університеті.

Популярністю серед викладачів і студентів користуються такі науково-допоміжні покажчики літератури, як :

1. “Педагогічне мислення в контексті теоретико-методичної спадщини А.С. Макаренка і сучасної педагогіки”;
2. “Психологічна допомога особистості: сучасний стан та перспективи розвитку”;
3. “Друковані праці РДГУ за 2006 рік”;
4. “Періодичні видання бібліотеки РДГУ на 2009 рік”.

Та поточні бібліографічні покажчики :

Нові надходження літератури

- Серія : Педагогіка. Вип. 8 ;
- Серія : Психологія. Вип. 8 ;
- Серія Інформатика та обчислювальна техніка. Вип.2.

Сьогодні бібліотека, враховуючи наукові здобутки професорсько-викладацького колективу університету, з метою

актуалізувати інформацію про їх науковий доробок, започаткувала та продовжує здійснювати роботу з підготовки та випуску серії бібліографічних покажчиків “Академіки, доктори наук, професори РДГУ”. Випуск здійснюється в рамках наукового проекту “Історія РДГУ”. Упродовж 2006-2009 рр. підготовлено бібліографічні покажчики цієї серії: “А.М.Воробйов” (2006р.), “Р.В.Павелків” (2006р.), “А.О.Сяський” (2006р.), “О.С.Мосієвич” (2007р.), “Д.В.Лико” (2007р.), “Б.С.Колупаєв” (2008р.), “Т.Д.Дем’янюк” (2009р.), “Т.І.Поніманська” (2009р.).

Враховуючи інформаційні потреби наших читачів, було б доцільно бібліографічні покажчики, як інформаційний ресурс наукової бібліотеки РДГУ, розмішувати на сайті бібліотеки.

Одним із напрямків діяльності нашої бібліотеки є формування основ інформаційної культури користувачів, пізнавальної самостійності (відповідно до категорій користувачів та рівня їх підготовки), що визначається вмінням формувати свої потреби в інформації, навичкам ефективно здійснювати її пошуки, оцінювати і використовувати.

На початку кожного навчального року для студентів першого курсу проводяться заняття з основ інформаційної культури (лекції для всіх потоків та практичні заняття на окремих факультетах). Студентів знайомлять з історією бібліотеки, її структурою, правилами користування, акцентуючи увагу на тих можливостях, які надає діючий в бібліотеці єдиний читачський квиток, виділяючи специфіку та режим роботи окремих структурних підрозділів (абонементи, читальні зали, відділ ІБО та ін.). Сюди відносяться знання про структуру бібліотечного фонду, склад та принципи побудови традиційних бібліотечних каталогів, картотек, електронного каталогу, баз даних і бібліографічних посібників, уміння знайти в них потрібні джерела інформації та оформити бібліографічну вимогу. Для студентів старших курсів проводяться інформаційні огляди літератури – “Науково-дослідницька робота: організація, методологія, інформаційне забезпечення” в рамках однойменної навчальної дисципліни.

А також під час обслуговування користувачів проводяться індивідуальні методичні консультації біля ДПА з метою надання читачам основ бібліотечно-бібліографічної грамотності. Для забезпечення студентів сукупністю знань та вмінь здійснювати інформаційний пошук, бібліотека працює над розробкою програми “Інформаційна культура студентів”.

Молодим науковцям, аспірантам, магістрантам, студентам - старшокурсникам, надаються теоретичні та практичні консультації з

оформлення бібліографічного апарату наукової роботи (реферату, дипломної роботи, магістерської, дисертації), а також оформлено бібліодайджест “На допомогу здобувачам наукових ступенів”.

Активному доведенню нової бібліографічної інформації до споживачів і розкриттю інформаційних ресурсів бібліотеки сприяє бібліографічне інформування, яке здійснюється диференційовано. Традиційним в інформаційному обслуговуванні користувачів бібліотеки є так звані “системи ДЗК і ВРІ”, що давно ввійшли в практику нашої роботи. Ведеться активна робота з інформаційного обслуговування таких груп споживачів, як керівний склад університету, що обслуговується за системою диференційованого забезпечення керівників (ДЗК) та професорсько-викладацького складу університету, – які обслуговуються за системою вибіркового розповсюдження інформації (ВРІ), відповідно до їхніх наукових проблем.

Для забезпечення інформаційних потреб керівників університету й науковців у бібліотеці систематично здійснюється бібліографічне інформування 8 абонентів у режимі ДЗК та 8 наукових тем у режимі ВРІ.

Система ДЗК та ВРІ є найбільш раціональною формою доведення поточної, цілеспрямованої інформації до користувачів та дозволяє регулярно надавати абонентам відомості про нову літературу відповідно до запитів.

Комфортність і оперативність інформаційного обслуговування в нашій бібліотеці визначається наданням користувачам не лише базової, але й опрацьованої інформації у вигляді прес-бібліодайджестів, які регулярно поповнюються новими матеріалами. Популярністю користуються такі бібліодайджести, як “Велика педагогічна рада”, “Проблеми вищої школи”, “На допомогу здобувачам наукових ступенів”, “Сценарії виховних заходів”, “РДГУ: від минулого до сьогодення”. Прес-бібліодайджести зручні в інформаційному обслуговуванні читачів, оскільки надають не лише інформацію про документ, а й сам документ.

Можливості нашої бібліотеки в інформаційному обслуговуванні користувачів далеко не вичерпані. Постійний пошук нових, ефективних технологій, прагнення до формування якісно-нової системи інформаційної підтримки освіти, тісний взаємозв'язок з кафедрами університету сприяють утвердженню Наукової бібліотеки РДГУ як освітнього, інформаційного та культурного центру, який одержує, зберігає і розповсюджує інформацію, здатну задовольнити не лише навчально-науковий процес, але й сприяє духовному збагаченню читачів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барабаш С. Інформаційна грамотність користувача як базова умова ефективного використання інформації / С.Барабаш // Покликання університету. – К. ЯНКО; ВЕСЕЛКА, 2005. – С. 154-158.
2. Брежнева В.В. Информационное обслуживание : сервисный подход / В.В.Брежнева // Библиотекосведение . – 2004. - № 4. – С. 27-31.
3. Борцова Н.Н. Инновации в информационно-библиографической деятельности вузовской библиотеки / Н.Н.Борцова, Н.В.Лукашева // Научные и технические библиотеки . – 2007. - № 9. – С. 45-53.
4. Броневская Н.А. Изучение качества библиотечно-информационного обслуживания студентов-заочников / Н.А.Броневская // Научные и технические библиотеки. – 2008. - № 4. – С. 55-61.
5. Васильев А. Інформаційно-бібліотечна система сучасного ВНЗ: досвід роботи Сумського державного університету / А.Васильєв, Т.Слабко // Вища школа. – 2008. - № 1. – С. 82-86.
6. Зуева Е.М. Библиотеки педагогических вузов как основной информационно-библиотечный ресурс системы образования в регионах / Е.М.Зуева // Библиотечное дело – XXI . – 2007. - № 1. – С. 52-54.
7. Коваль Т. Інформаційні процеси бібліотечно-інформаційного обслуговування читача наукової бібліотеки / Т.Коваль, Л.Туровська // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського / НАН України, НБУ ім. В.І.Вернадського, Асоціація бібліотек України. – 2007. – Вип. 19. – С. 99-107.
8. Левківський К. Бібліотека вищого навчального закладу – ключова ланка інформаційного забезпечення навчального процесу на сучасному етапі / К.Левківський // Вища школа. – 2008. - № 5. – С. 33-42.
9. Лойкова А.М. Новые аспекты в справочно-библиографическом и информационном обслуживании / А.М.Лойкова // Научные и технические библиотеки. – 2008. - № 4. – С. 72-77.
10. Свіркова Л. Інформаційно-бібліографічне обслуговування користувачів: нові тенденції і проблеми / Л.Свіркова // Бібліотечний форум України. – 2008. - № 1. – С. 22-26.

З М І С Т

Грипич С.Н.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА РДГУ В УМОВАХ
РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ:
ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ 3

Поліщук С.М.

КОНЦЕПЦІЯ КОМПЛЕКТУВАННЯ ФОНДІВ БІБЛІОТЕКИ
ВНЗ У СВІТЛІ ВИМОГ СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ШКОЛИ 21

Пізюта В.Г.

СПЕЦИФІКА ОБЛІКУ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ
ФОНДІВ БІБЛІОТЕКИ ВНЗ: ДОСВІД, ПРОБЛЕМИ.
(З ДОСВІДУ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ РДГУ) 29

Коломієць Н.Б.

ОРГАНІЗАЦІЯ І ТЕХНОЛОГІЯ РЕТРОСПЕКТИВНОЇ
КОНВЕРСІЇ КАРТКОВИХ КАТАЛОГІВ В ЕЛЕКТРОННІ 33

Ковальчук Л.В.

ІНФОРМАЦІЙНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ – ВАЖЛИВА
СКЛАДОВА ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕКИ ВНЗ 37

Трачук Л.Ф.

ФОРМИ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ІНФОРМУВАННЯ
В ЕЛЕКТРОННОМУ СЕРЕДОВИЩІ 44

Остапчук Ю.А.

КРАЄЗНАВЧІ КАТАЛОГИ І КАРТОТЕКИ –
ВАЖЛИВА ІНФОРМАЦІЙНА СКЛАДОВА
ДОВІДКОВО-БІБЛІОГРАФІЧНОГО АПАРАТУ
БІБЛІОТЕК ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ 53

Панай О.В.

РОЗРОБКА МЕРЕЖЕВИХ ДОДАТКІВ 62

Романуха З.В.

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО БІБЛІОТЕЧНОГО
ОБСЛУГОВУВАННЯ В БІБЛІОТЕКАХ ВИЩИХ
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ 67

Семенюк Г.П.
НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК ОДИН
ІЗ ЧИННИКІВ УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ
НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ РІВНЕНСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ 71

Лавренюк Т.С.
БІБЛІОТЕКА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ
ЯК КУЛЬТУРНИЙ ТА НАУКОВИЙ ОСЕРЕДОК 77

Зінчук С.М.
КНИГА І ЧИТАННЯ ЯК ЗАСОБИ
НАВЧАЛЬНО-ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
СТУДЕНТІВ РІВНЕНСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ 82

Граб О.В.
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА РДГУ У СИСТЕМІ
ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ „КУЛЬТУРОЛОГІЯ” 87

Наукова бібліотека
Рівненського державного гуманітарного університету

Технічний редактор та коректор
Інна Попик

Комп'ютерна верстка
*Інни Попик,
Олексія Поліщука*

Дизайн
*Олексія Поліщука,
Дмитра Мосурця*

*Редакційно-видавничий відділ
Рівненського державного гуманітарного університету
33028, м. Рівне, вул. С. Бандери, 12*